

Vážení pedagogové,

metodický list k inscenaci *Kniha džunglí – Bílý lachtan* by Vám měl sloužit převážně jako inspirace pro přípravu a následnou reflexi divadelního představení. Cílem těchto materiálů je nabízet žákům hlubší vhled do témat, která inscenace nabízí, a tak u nich budovat a prohlubovat vztah k divadlu a umění vůbec.

Metodický list je sestaven tak, aby se dal realizovat v prostorách školní třídy a v kolektivu dětí bez dosavadních zkušeností s dramatickou výchovou či divadlem. Aktivity na sebe logicky navazují a směřují k určitému celku, je však jen na Vás, jak s nimi budete nakládat: jednotlivé aktivity mohou být realizovány samostatně, či mohou být poupraveny s ohledem na Vaše možnosti a potřeby dětí. Inscenace *Kniha džunglí – Bílý lachtan* je určena pro širokou věkovou kategorii, proto doporučujeme, abyste si cvičení a způsob, kterým ho zadáváte, upravili tak, aby vašim žákům co nejlépe vyhovovalo.

Věříme, že investovaný čas do přípravy a reflexe představení vytvoří dětem intenzivnější a hlubší zážitek a může zajímavě obohatit nejen jedince, ale i celý třídní kolektiv.

O předloze

Inscenace *Kniha džunglí – Bílý lachtan* vychází ze stejnojmenné novely z *Knihy džunglí* od Rudyarda Kiplinga. Jde o zvířecí epos sepsaný do dvou knih. V první je sedm a v druhé osm novel. Více než polovina novel vypráví o indickém chlapci Mauglím. Tento příběh byl mnohokrát zpracován i filmově a děti se s ním určitě mohly v nějakých vydáních setkat. Kniha vyšla v roce 1968 a dodnes má své čtenáře a láká umělce k novým zpracováním. Novela o bílém lachtanovi je méně známá, proto určitě stojí za to, aby se s ní žáci seznámili.

Aktivity vhodné před návštěvou představení

RVP: Doplňující vzdělávací obor: Dramatická výchova

Časová dotace: 45 minut

Organizace: ve třídě, kde je více místa, kde se dá hýbat a kde nezavazí lavice (postačí i mírně vyklizená třída)

Pomůcky: papíry, pastelky

Pokud jdou žáci na divadelní představení, měli by být vždy nějakým způsobem připraveni. Nesmíme si to ale plést s očekáváním. Divadelní umění, jako každé jiné, je subjektivní a divák by měl sedět v divadle s otevřenou hlavou a zvědavostí, jak aktéři a umělci příběh zpracovali. S chutí se nechat překvapovat.

1. Společný úkol

jaké profese jsou na divadle a co dělají (5 minut)

Přečtete žákům větu a dejte jim vždy na výběr ze čtyř profesí.

Ten, který vytváří reprodukované šumy, ruchy a písně a vymýšlí s herci živé šumy/ruchy/písně.

Ten, který ztvárňuje postavy a napřímo komunikuje s diváky.

Ten, který vytváří kostýmy a prostor, ve kterém herci hrají.

Ten, kterému se všechny ostatní profese podřizují. Přemýšlí nad celkem.

Profese na výběr:

režisér, hudebník, scénograf, herec.

V dalších cvičeních si žáci jednotlivé profese vyzkouší.

2. Herec

Ten, který ztvárňuje postavy a napřímo komunikuje s diváky (10 minut)

Zadání dětem předejte vlastními slovy:

„Zahrát jde všechno. Pojdme do prostoru a představte si, že jste moře. Malé vlny, které se v poklidu houpají. Zkuste si představit, že jste celé moře. V poklidu se pohupujete. Najednou do vás lehce fouká vítr. Vlny do sebe jemně narážejí a pak vycáknou nad hladinu. Vítr se zvedá ještě víc. Moře dělá obrovské vlny. Zatahuje se a moře začíná bouřit. Začíná hrozná bouřka, moře cáká a vytváří neskutečně velikánské a silné vlny. Kdyby byla na moři loď, určitě by ji to roztrhalo na kusy.“

Ve chvíli, kdy děti běsní nejvíce, se moře zase začíná uklidňovat.

Namotivujte děti, aby si lehly na zem.

Nyní děti vyzvěte, aby si představily, že se probudily jako lachtani. Tedy že nemají nohy, ale jednu obrovskou ploutev a místo rukou dvě menší ploutve. Zkouší se pohybovat prostorem. Po chvíli mohou potkat jiného lachtana. Mohou se s ním zkusit seznámit. Povídat si, ale pouze pohybem, případně nějakými zvuky.

Po chvíli improvizaci ukončete. Vysvětlete žákům, že pokud herci jednají celým tělem a snaží se zahrát pocity a emoce pohybem, jedná se o **pohybové divadlo**. Představení, na které se chystají, využívá prvky tohoto divadelního žánru.

3. Hudebník

Ten, který vytváří reprodukováné šумы, ruchy a písňe a vymýšlí s herci živé šумы/ruchy/písňe (15 minut)

Zadání dětem předejte vlastními slovy:

„V divadle se často využívá hudba. Nejde ale pouze o klasické písňe. Do práce divadelního hudebníka patří i hledání různých zvuků. V divadle se jim říká šумы a ruchy. I vrzání židle se dá použít jako záměrný zvuk na jevišti. Hudebník díky těmto věcem může vytvořit atmosféru a náladu.“

Vyzvěte žáky, ať si každý sám za sebe projde celou třídu (celý prostor) a hledá nejrůznější a nejnápaditější zvuky. Vyberte si pár nejzajímavějších zvuků, které si žáci poslechnou se zavřenýma očima. U každého zvuku si všichni mohou říct, co v nich zvuk vyvolává (napětí, radost...), jako co jim zní.

I v inscenaci Kniha džunglí – Bílý lachtan se nápaditě využívají nejrůznější zvuky. Řekněte dětem, že až budou na představení, mohou se na ně zaměřit.

4. Scénograf

Ten, který vytváří kostýmy a prostor, ve kterém herci hrají (10 minut)

Ideálně si s dětmi sedněte do kruhu, ať všichni na všechny vidí. Budete žákům pokládat nejrůznější otázky a oni budou na ně odpovídat asociacemi. Pokud slovo asociace neznají, vysvětlíte jim je vlastními slovy (co je první napadne, co v nich otázka vyvolává...)

Zadání:

„Příběh, na který se chystáme, se odehrává v Tichém oceánu, na útesech a na plážích, kde je pořád velká zima.

- Co se ti vybaví, když se řekne zima a ledový oceán?
- Jaký materiál tě napadne, když se řekne zima a ledový oceán?
- Jaká barva tě napadne... ?

Všechny tyto nápady a asociace scénograf zapracovává do svého návrhu scény. Jak by vypadala vaše scéna oceánu a útesů, kdybyste byli scénografové? Z čeho by byla vyrobená?”

Děti dostanou papír a mohou zkusit nakreslit své vlastní návrhy.

5. Závěrem

(5 minut)

Předejte vlastními slovy:

„Režisér je pak ten člověk, který má všechny divadelní profese pod sebou. Ač nechává všechny tvořit svou vlastní cestou, jeho práce je vše sladit a dotáhnout tak, aby se k sobě jednotlivé složky hodily a dávaly smysl. Vy sami tedy můžete na představení posoudit, jak se Vám divadelní zpracování líbilo. Jak na Vás působilo.“

Aktivity vhodné po návštěvě představení

Průřezové téma: Environmentální výchova, člověk a jeho svět

Program poskytuje ucelený elementární pohled na život v oceánu a na potravní řetězec v něm. Učí citlivě vnímat a hodnotit důsledky lidského jednání, přispívá k osvojování si základních dovedností a návyků aktivního odpovědného přístupu k dané tematice.

Pomůcky: Vytisknout si přílohy (4x A4 malých papírků, ideálně na tvrdý papír + grafickou pomůcku potravního řetězce), tempery, tvrdé papíry pro děti na malbu.

Časová dotace: 45 minut

1. Hra ve skupině

(10 minut)

Děti se rozdělí do 5 skupin:

- plankton (drobné rostliny a korýši)
- kril (malí býložraví korýši)
- ryby
- lachtani
- žraloci a kosatky

Každá skupina dostane cca 40 malých papírků (viz. příloha 1) představující jejich živočichy. Každá skupina bude sídlit u jednoho stolu ve třídě. Na stole si nechají položené papírky.

Všichni se musí něčím živit. Žraloci se živí lachtany, lachtani se živí většími rybami, ryby se živí krilem, kril se živí planktonem. Plankton se živí zemřelými žraloky a kosatkami. Vzniká tedy takový koloběh. (Potravní koloběh je samozřejmě zjednodušený pro naše účely, pokud bude chtít pedagog mluvit skupiny o jednotlivých skupinách potravního řetězce podrobněji, nijak to následující hru neovlivní.)

Jednotlivé skupiny jsou od sebe cca stejně vzdálené (tak jak jdou za sebou). Ve skupinkách budou děti běhat po jednom (jako štafeta) pro potravu (vždy si mohou vzít jen jeden lísteček), ten pak pokládají ke svým lístkům na stůl. Tak to ale dělají všechny skupiny naráz. Hra trvá cca 3 minuty. Poté ji pedagog zastaví a vysvětlí na ni potravní řetězec v moři (v příloze je grafická pomůcka).

2. Hra ve skupině

(5 minut)

Hra se zopakuje ještě jednou. Do koloběhu ale zasáhne člověk. Z každé skupiny se vyčlení jeden žák, který bude patřit do zástupců lidí. Dostanou své stanoviště, které je nejbližší stanovišti pro lachtany. I lidé chodí po jednom ke stolu lachtanů a berou si po jednom lístečku. Jim ale nikdo nebere. Hra končí, až jakékoli ze skupin dojdou lístečky.

Pedagog na hře vysvětlí, že i malý zásah od člověka může udělat velkou paseku. Když nejsou lachtani, žraloci nemají co žrát. Když nejsou žraloci, nemá nic plankton atd.

Dovětek, který může pedagog vlastními slovy žákům předat:

„Lachtan ušatý, o němž je celé představení, patří mezi ohrožené druhy právě kvůli lovu, zabíjení, únikům ropy a poklesu jejich potenciální kořisti. Od roku 2009 se alespoň v EU zakazuje obchod s výrobky z lachtanů. To, co můžeme dělat my, je to, že se budeme o takové věci zajímat. A budeme pracovat na společnosti, která zvířata ochraňuje a nezabíjí. Společnost, která se snaží poskytnout zvířatům místa, kam člověk nezasahuje. Společnost, ve které je reálný vysněný ostrov z divadelního představení.

3. Kreslení vysněného ostrova pro lachtany

(20 minut)

Pedagog rozdává každému papír a tempéry. (Můžete zvolit i jinou výtvarnou techniku.) Nechte dětem čas, ať mohou nakreslit onen zázračný ostrov. Přesně tak, jak si ho představují. Můžete jim k tomu přečíst následující text.

Na míle daleko se táhnou hladoučké skály jako stvořené pro lachtaní líhně.

Za nimi se pak do vnitrozemí zdvíhají písečná hřiště. Lachtani by zde mohli rejdit v příboji a válet se ve vysoké trávě a slézat písečné přesypy.

Sem se nikdy žádný člověk nedostal.

V moři je dostatek ryb, aby se nažrali všichni lachtani, co na ostrov připlují.

A těch rozkošných ostrůvků, které přiléhají tomu nejkrásnějšímu a noří se z vln jako triumfy.

Na sever vybíhají k moři útesy, mělčiny a skály a široko daleko žádná loď. Mezi ostrovy a pevninou je hloubka sahající až k strmým útesům a támhle pod útesy je vchod do zázračného tunelu, kterým Kotík podplaval.

I kdyby se sem někdy dostali nějakí lidé, na útesy neproniknou. A na mělčinách by se každá loď roztřískala o útesy.

4. Následná reflexe

(10 minut)

Koukněte se společně na obrázky žáků. Zeptejte se jich, jak mohou oni sami ovlivnit život lachtanů. Bavte se s nimi o tom, že již nyní se mohou učit utvářet společnost. Zatím třeba ve třídním kolektivu společným utvářením pravidel a jejich respektováním. V dospělosti pak volbou politiků, kteří myslí na přírodu a na životní prostředí.

Můžete se dětí zeptat, jestli si myslí, že se jich narušení potravního řetězce v oceánech týká. Poté jim můžete vysvětlit, že příroda funguje komplexně a že všechno spolu nějak souvisí. Že pocit, že se nás něco netýká, protože to je daleko, měl např. nejsilnější lachtan Pirát. A diváci mohli v představení vidět, jak moc se mýlil.

Aktivity vhodné po návštěvě představení

Průřezové téma: Osobnostní a sociální výchova

Průřezové téma v oblasti postojů a hodnot:

- pomáhá k utváření pozitivního (nezraňujícího) postoje k sobě samému a k druhým
- vede k uvědomění si hodnoty spolupráce a pomoci
- přispívá k uvědomování si mravních rozměrů různých způsobů lidského chování

Pomůcky: Barevné samolepící tečky (v pěti barvách), 4x A3 tvrdý papír, fixy, lepidlo, 4x vytisknuté a rozstříhané věty, šátky pro žáky na zavázání očí, jakýkoliv klíč na provázku

Časová dotace: 90 minut (dvě vyučovací hodiny)

1. Společná hra – “tečkovaná”

(20 minut)

Všichni účastníci se postaví do kruhu, přestanou mluvit a zavrou oči. Pedagog přilepí každému na čelo barevnou tečku nebo jim nakreslí barevný puntík na čelo (budou potřeba nejméně čtyři různé barvy v různém počtu, pouze jedna tečka bude bílá). Barvy se střídají nerovnoměrně, každá barva by měla být použita přibližně stejně často. V okamžiku, kdy mají všichni na čele tečku, otevřou oči.

Nyní pedagog zadá úkol – aniž byste mluvili, ukazovali na barvy v místnosti, dívali se do zrcátka či si sundávali tečky z čela, utvořte stejně barevné skupiny. Úkol není možné splnit bez vzájemné spolupráce a důvěry. Identifikace každého jedince se svou barvou závisí na spolupráci celé skupiny. V okamžiku, kdy jsou vytvořeny barevné skupiny, hra končí.

Následuje reflexe, při které by měl pedagog žáky vést k tomu, aby si uvědomili paralelu hry s reálným životem. Jak jste se během aktivity cítili? Jak se cítil student s osamělou bílou tečkou? Existují v reálném světě nějaké „tečky“, které vás řadí do určité skupiny? Zvolili jste si tyto „tečky“ dobrovolně? Jak může příslušnost (dobrovolná/nedobrovolná) k určité skupině ovlivnit životní možnosti jedince? Je pro nás důležité někam patřit? Jak se cítí ten, kdo nezapadá do žádné skupiny?

2. Práce ve skupině

(10 minut)

Žáky rozdělte do 4 skupin, každá skupina si vylosuje jeden lístek s obrázkem a nápisem postavy, o kterou se budou více zajímat. (viz příloha 3)

- **Kotík** – bílý lachtan
- **Mrož** – obludný mořský čaroděj
- **Piráť** – Ten nejsilnější lachtan ze všech
- **Člověk** – domorodci lovící lachtany

Žáci dostanou ideálně A3 (tvrdý papír). Na něj si nalepí lístek, který si vylosovali. Mají za úkol říct si vše, co je o postavě napadá. **Co o své postavě mohou říci a co se jí asi honí hlavou.** K dispozici dostanou věty (viz příloha 4), z nichž mají vybrat ty, které podle nich patří jejich postavě. Ty také nalepí na svůj papír. Pokud je budou napadat i další věty, které postavám probíhají v hlavě, mohou je na papír napsat.

Věty (se správnými odpověďmi):

- Jsem spokojený, mně nic nehrozí. (P)
- Víím, co chci, a všichni mi to dají. (M)
- Je správné starat se o druhé. (K)
- Chci, aby všichni mohli žít beze strachu. (K)
- Je mi jedno, co bude s ostatními, hlavně když já budu mít všeho dost. (M)
- Potřebuji jíst a lachtaní maso je dobré a je ho dost. (Č)
- Nic nebudu dělat, nic mě nezajímá. (M)
- Umím bojovat o svůj život, kdo je slabý, je to jeho problém. (P)
- Potřebuji hrozně moc peněz a získám je prodejem lachtaní kůže. (Č)
- Ať se každý stará sám o sebe. (P)
- I když se může zdát, že se mě vraždění lachtanů netýká, týká se mé rodiny, to znamená i mě. (K)
- Lachtanů je tolik, že nevadí, když někteří umřou. (Č)
- Chci být bohatý, chci mít víc než druzí. (M)
- Nemůžu za to, co se děje, proč bych to řešil. (P)
- Když bude žít moc lachtanů, vyloví všechny ryby a ty přeci potřebují k lovu i jiní. (Č)
- Záleží mi na všech ostatních a nebudu přihlížet tomu, jak jim někdo ubližuje. (K)

3. Společná činnost

(15 minut)

Každá skupina představí svou postavu, společně si řeknou, jaká je. Mohou cokoliv na archy papíru doplnit.

Podnět k diskuzi: Co mají všechny postavy krom Kotíka společného? V čem je Kotík výjimečný?

Diskuzí by se děti měli dostat k tomu, že jenom Kotík nemyslí sobecky. Nemyslí jen na sebe. Myslí i na budoucnost a na druhé lachtany.

P Ř E S T Á V K A

4. Práce ve skupině

příprava divadelních etud (10 minut)

Žáci se znovu rozdělí do skupin jako na začátku. Mají za úkol pátrat po konkrétních příbězích a situacích, kdy se někdo chová podobně jako postava, se kterou na začátku pracovali. Nebo pokud u někoho sledují podobné vlastnosti. Nakonec si vyberou jednu situaci a nazkouší ji jako krátkou divadelní etudu, na kterou se všichni jejich spolužáci podívají.

5. Vzájemná ukázka etud a následná reflexe

(15 minut)

Žáci si navzájem přehrají připravené etudy. Vedte je k ohleduplnosti, aby se vzájemně sledovali. Bez diváků totiž není divadlo. Proto ti, kteří sledují etudu spolužáků, zastávají stejně důležitou roli jako aktéři.

Po zhlédnutí etud si děti mohou situace společně popsat. Mladší děti mohou vztáhnout příběhy na sebe. Jací by sami chtěli být a co jim přijde vyložené špatné a hloupé. U starších dětí se mohou situace vztáhnout na celou společnost, na jednání politiků a lidí výše postavených.

6. Společná hra + reflexe

(15 minut)

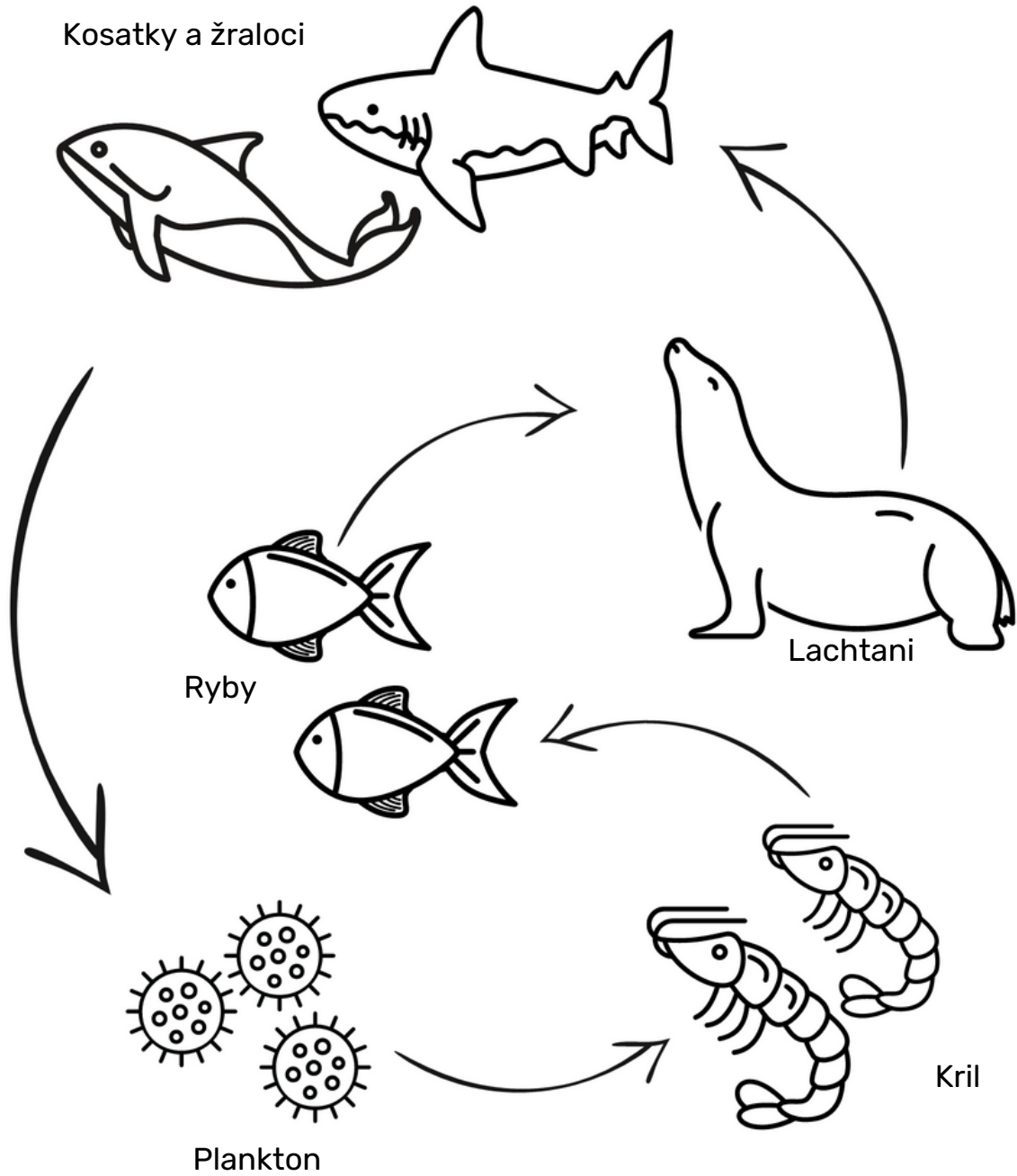
Všichni si zavrou oči (lepší, když je budou mít zavázané). Nikdo nic nevidí. Pedagog na zem hodí kouzelný klíč, který umí oči otevřít. Ten, kdo klíč najde, může si jej přiložit k očím, sundat šátek a jít si sednout na své místo do bezpečí. Ten, kdo vidí, nesmí ale vůbec nic říct. Musí být zcela beze slov. Hra končí tím, že všichni jsou v bezpečí. Nikdo nebloudí, nikdo nehledá kouzelné klíče.

Pedagog nechá děti pracovat dle zadání. Nijak do hry nezasahuje. Žáci budou postupně hledat klíč a sedat si. Možná ale někoho napadne pomoci ostatním. Buď všem nevidomým přikládat klíč k očím nebo aspoň zvukově upozorňovat, kde klíče jsou. Děti ale často automaticky přistupují na konkurenční hru. Nepomáhají si. Naopak si podmínky mohou i ztěžovat. Pedagog se může pokusit vysvětlit dětem paralelu ke skutečnému životu. Že většina lidí myslí převážně na sebe. To ale nemusí být z principu špatně. Společnost ale potřebuje i takové lidi, kteří věci domýšlí, myslí na budoucnost a něco pro to udělají. A ty bychom měli nechat vést naši společnost. Přesně taková je i postava Kotíka.

Příloha č. 2 (grafické znázornění potravního řetězce)

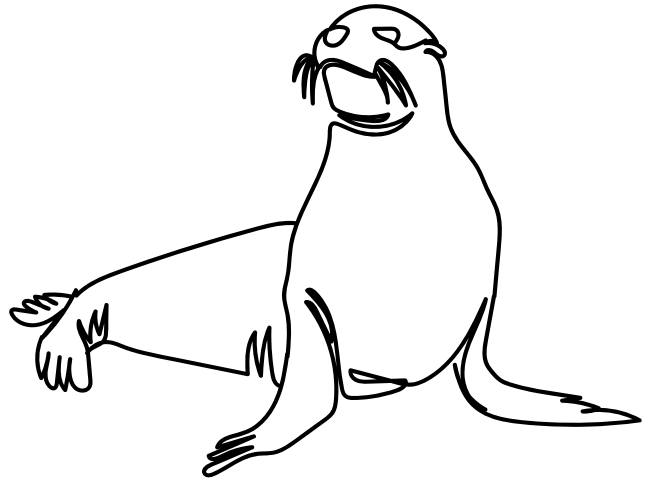

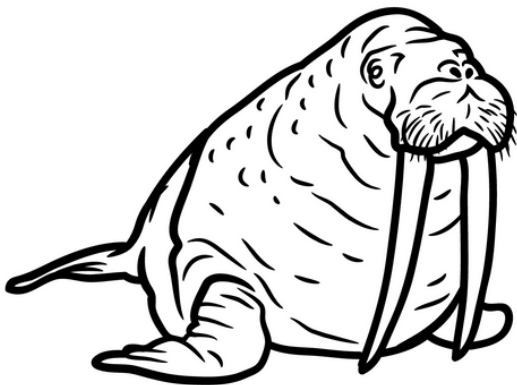
Příloha č. 3 (obrázky postav s popisky)

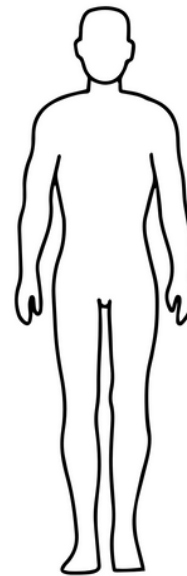
Kotík- Bílý lachtan

Piráť- nejsilnější lachtan ze všech

Mrož- obludný mořský čaroděj

Člověk - domorodí lidé loví lachtany

Příloha č. 4 (věty postav)

JSEM SPOKOJENÝ, MNĚ NIC NEHROZÍ.

VÍM, CO CHCI A VŠICHNI MI TO DAJÍ.

JE SPRÁVNÉ STARAT SE O DRUHÉ.

CHCI, ABY VŠICHNI MOHLI ŽÍT BEZ STRACHU.

JE MI JEDNO, CO BUDE S OSTATNÍMI, HLAVNĚ KDYŽ JÁ BUDU MÍT VŠEHO DOST.

POTŘEBUJI JÍST A LACHTANÍ MASO JE DOBRÉ A JE HO DOST.

NIC NEBUDU DĚLAT, NIC MĚ NEZAJÍMÁ.

UMÍM BOJOVAT O SVŮJ ŽIVOT, KDO JE SLABÝ, JE TO JEHO PROBLÉM.

POTŘEBUJI HROZNĚ MOC PENĚZ, A TY ZA LACHTANÍ KŮŽI ZÍSKÁM.

AŤ SE KAŽDÝ STARÁ SÁM O SEBE.

I KDYŽ SE MŮŽE ZDÁT, ŽE SE MĚ VRAŽDĚNÍ LACHTANŮ NETÝKÁ, TÝKÁ SE MÉ RODINY, TO ZNAMENÁ I MĚ.

LACHTANŮ JE TOLIK, ŽE NEVADÍ, KDYŽ NĚKTEŘÍ UMŘOU.

CHCI BÝT BOHATÝ, CHCI MÍT VÍC NEŽ DRUZÍ.

NEMŮŽU ZA TO, CO SE DĚJE, PROČ BYCH TO ŘEŠIT.

KDYŽ BUDE ŽÍT MOC LACHTANŮ, VYLOVÍ VŠECHNY RYBY A TY PŘECI POTŘEBUJÍ K LOVU I JINÍ.

ZÁLEŽÍ MI NA VŠECH OSTATNÍCH A NEBUDU PŘIHLÍŽET TOMU, JAK JIM NĚKDO UBLIŽUJE.